

Hugo Matthiessen: En greve. Jørgen Scheel til grevskabet Scheel, stamhuset Gl. Estrup samt Ulstrup (1768—1825). (Gad, 1954). 207 s. og 12 plancher.

Magister Hugo Matthiessens bog er i sit emne ganske ulig hans tidligere bøger, men i kvalitet og fængslende fremstilling svarer den nøje til det hidtidige, omfattende forfatterskab. Her færdes vi for en stor del i et internationalt milieu, og vi stilles over for en skæbne, der ikke kan gå-som type på nogen dansk samfundsklasse, snarest har vi at gøre med en eventyrer eller plattenslager i betydeligt format.

Den rige jyske slægt Skeel er bogens udgangspunkt. Et rids af dens mest fremtrædende medlemmer og deres betydelige godserhvervelser giver baggrunden for hovedpersonen Jørgen Scheel, der overtager den uhyre rigdom, slægtens kultur og gode begavelse. Hans moralske holdning — i hvert fald i penge-sager — stod ikke mål med evnerne, hvorimod han fremtræder smukt som en godsherre med en socialt forstående indstilling til bønderne og som den adelsmand, der i særlig grad følte sig forpligtet over for land og konge.

Bogens største værdi turde ligge i det billede, den giver af livet i den del af tidens europæiske overklasse, som blot levede for adspredelser og fornøjelser. Jørgen Scheel kom ind i den, da han efter et kortere ophold på Sorø drog ud på den obligate »uddannelsesrejse«, der bragte ham til Göttingen og Paris umiddelbart før revolutionen. Allerede her begyndte han at stifte den gæld, som senere bragte ham i ulykken. Efter hjemkomst og bryllup, hvor han på Sostrup skabte et hjem smykket med dyr kunst og gode bøger, drog han snart med hustruen ud på en rejse til Sydeuropa. I Wien efterlod han ægtefællen og drog selv ned i det politisk og socialt gærende Italien, stadig køvende dyr kunst og »givende greven« og snart stiftende gæld og levende »på nas« hos de rigmænd af forskellig nationalitet, som fik tiden til at gå i Rom og Neapel.

I tre år var Jørgen Scheel borte. Han spolerede sit ægteskab og sin formue, hvordan det sidste skete fremgår ikke så tydeligt af skildringen, nok samlede han sig en mægtig gæld hos tvivlsomme, udenlandske huse, men de økonomiske problemer belyses ikke tilstrækkeligt til at forklare det store sammenbrud med millionunderskud. Efter hjemkomsten fulgte strenge år i stadig kamp mod fallitten, og samtidig adspredtes Scheel af hans frivillige deltagelse i krigen som officer uden løn, også et udtryk for hans flothed — efter sammenbrudet af både grevens og statens finanser fulgte de sidste triste år inden den tidlige død i fattigdom.

Bogen er præget af Hugo Matthiessens kunstneriske landskabsskildringer og hans sans for at belyse tilstande med velvalgte citater. Det er for en stor del et træls kildemateriale, der er benyttet, uden at det præger fremstillingen. Emnet er ikke så betydeligt som de emner, Hugo Matthiessen plejer at tage op, men det vil sikkert ikke i mindre grad tiltrække læserne.

Vagn Dybdahl.

Morten Borup: Christian Molbech. (Rosenkilde og Bagger, 1954). 470 s.

Christian Molbech indtager ikke just nogen central stilling i dansk åndslivs historie i det 19. århundrede, men i samtiden beklædte han en række nøglestillinger, i Det kongelige bibliotek, i teatret og ved universitetet. Når dertil føjes, at der fra ham er bevaret et overordentlig stort og righoldigt arkiv, da forstår man, at der med ham som udgangspunkt er de bedste muligheder for gennem biografens yndede form at give et fængslende indtryk af tidens ånds-

historie og af det milieu, hvoraf den blev skabt. Det må siges, at Morten Borup har udnyttet disse muligheder, støttet af den fortrolighed med tiden, som han bl. a. har erhvervet gennem årtiers arbejde i århundredets litterære brevsamlinger.

Fremstillingen er for en stor del dokumentarisk i den forstand, at forfatteren lader Molbech selv og hans samtidige tale i fyldige kildecitater. Som hovedregel medfører denne fremgangsmåde, at teksten svulmer op, det har også her været tilfældet, og man kan ikke frigøre sig fra den tanke, at en mindre omfattende citering ville have tjent bogen til fordel, i hvert fald med hensyn til at lade Molbechs person og indsats træde tydeligere frem for læseren. Det må på samme tid erkendes, at bogen nu rummer et sådant væld af detaljer, at den på mange områder giver et mere intimt indtryk af tiden, end det ellers ville have været tilfældet, ligesom man i højere grad oftere vil søge den for at hente oplysninger om andet end lige den travle Molbech.

Morten Borup er kommet til at sætte pris på Molbech — som det så ofte går, når man skal biografere en mand —, og han vurderer ham højere som historiker og æstetiker, end man hidtil har gjort. Om det er rigtigt får stå hen, men man kan ikke underkende værdien af, at også indsatsen fra mændene i 2., måske 3., 4. række tages frem til indgående belysning. Som historiker er Molbech indgående behandlet af både Ellen Jørgensen og C. O. Bøggild-Andersen, og det, Borup giver, er mere en større nuancerigdom og så altså en konklusion, hvor hans arbejde placeres noget højere.

Molbech følges med lige stor grundighed i alle hans livsafsnit og i hans forskellige gøremål. Hans personlige udvikling belyses, også her er Borup overbærende på tiltalende måde og rede til at undskylde de iøjnefaldende menneskelige fejl. Omkring Molbech bevæger sig tidens litterære København, og til den kreds' historie er bogen et værdifuldt bidrag. Sluttelig et ønske, der ganske vist ikke kan opfyldes for denne bogs vedkommende, men som den giver god lejlighed til at udtrykke: måtte man atter ved sådanne større arbejder komme ind på at bringe de meget fyldige indholdsfortegnelser, der særlig var yndede omkring århundredskiftet, men som også lejlighedsvis er brugt siden. Bogen her har dog gode kolumneoverskifter, men også de var blevet til betydelig større nytte, om de havde stået i indholdsfortegnelsen.

Vagn Dybdahl.

Svend E. Christiansen og Th. Møller: Statsfængslet i Horsens 1853—1953. (Direktoratet for Fængselsvæsenet, 1953). 123 s.

I anledning af det tidligere Horsens tugthus 100 års dag har man udgivet denne oversigt over fængslets historie. Den er for størstepartens vedkommende udarbejdet af fængselsoverlærer, mag. art. Sv. Christiansen, medens fængselsbogholder Th. Møller har skrevet et kapitel om personalets forhold og sammensætning. Forfatterne beklager stærkt, at de har været bundne med hensyn til omfanget, meget ville de gerne have uddybet mere, end tilfældet er. Stort set må man dog sige, at bogen giver et fuldtud tilfredsstillende indtryk af fængslets udvikling, måske dog for meget forhistorie og for lidt fra vort århundrede. I det hele ligger bogens fortjeneste i skildringen af de tanker om fængselsvæsenet, der lå bag oprettelsen, og i den første praktiske udformning op til 1870'erne. Dette gælder både i henseende til bygningsproblemer og fangebehandling, herunder fangernes arbejde for firmaet Crome & Goldschmidt. Det kniber der-